

Suomen kasvatustieteellinen seura tiedottaa 11.3.2016

Suomalainen perusopetuksen omintakeinen arviointi poikkeaa kansainvälisestä valtavirrasta

Suomalaiselle perusopetukselle on kehkeytynyt 1990-luvulta alkaen aivan omalaatuisensa arviointimalli, joka poikkeaa kansainvälisestä esimerkiksi koulutarkastuksia ja arviointitulosten julkisuutta painottavasta valtavirrasta. Suomeen luotiin silloin muista maista poiketen otospohjainen oppimistulosten arviointimalli ilman julkista keskustelua. Mallin syntyminen osoitti, että keskushallinnon virkamieskunta uskoi tasa-arvoon sekä peruskoulun ja opettajakunnan vahvaan autonomiseen asemaan, mutta samalla epäili lisääntyvän koulutuksellisen kilpailun hyödyllisyyttä.

Tämä käy ilmi juuri julkistetusta Arvioida ja hallita -teoksesta, joka kuvaa koulutuksen arvioinnin vaiheita suomalaisessa oppivelvollisuuskoulutuksessa 1866-luvun kansakouluasetuksen ”perään katsomisesta” 2000-luvun ”informaatio-ohjaukseen”. Kirjan kirjoittajien mukaan koulujen arviointiin kohdistuu jälleen muutospaineita. Kouluvalinnan lisääntyminen, kuntien vaihtelevat käytännöt esimerkiksi painotetun opetuksen tarjoamisessa ja jo kahdessa viimeisimmässä Pisa-tutkimuksessa havaittu oppimistulosten taantuminen suhteessa kilpailijamaihin ovat esimerkkejä perusopetuksen järjestämisen olosuhteiden muuttumisesta.

Kansakoulujen tarkastuksista Kansalliseen koulutuksen arviointikeskukseen

Koulutuksen arvioinnin juuret Suomessa ovat kansakoulujen tarkastustoiminnassa, paikallisen tason valvonnassa sekä kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä. Kansa- ja peruskoulujen tarkastuksia voidaan pitää – 2000-luvun termeillä ilmaistuna – koulutuksen ulkoisen arvioinnin esimuotona. Kansanopetuksen paikallisen tason valvonnasta vastasivat aluksi seurakuntapapit ja myöhemmin esimerkiksi kansakoulun johtokunnat. Valvontavelvoite muotoutui 2000-luvulle tultaessa koulutuksen järjestäjien eli kuntien lakisääteiseksi velvollisuudeksi itsearvioida tarjoamiensa koulutuspalveluita. Kansainvälisiin koulukokeisiin osallistuminen 1950-luvun lopulta alkaen on puolestaan ollut lähtökohtana sekä kansallisen oppimistulosten arviointitutkimukselle että osallistumiselle kansainvälisten koulutusindikaattoreiden kehittämiseen.

Ennen 1990-lukua perusopetuksen seurannasta ja tiedonhankinnasta vastasi Kouluhallitus apunaan Jyväskylän yliopiston Kasvatustieteen tutkimuslaitos ja lääninhallitusten kouluosastot. Normien purkaminen ja hallinnon hajauttaminen vähensivät 1980-luvun loppupuolelta alkaen keskusviraston toimivaltaa ja lisäsivät koulutuksen arvioijien määrää. Arviointitoimijoista muodostunut löyhä verkosto ei saavuttanut sille asetettuja tavoitteita vaan ajautui 1990-luvulla toiminnan koordinoitua ja toimivaltasuhteita koskeviin erimielisyyksiin. Koko 2000-luvun alkupuoli on koostunut erilaisista yrityksistä koordinoita, tiivistää ja jäsentää koulutuksen arviointijärjestelmän institutionaalista rakennetta sekä selkiyttää toimivaltasuhteita. Koulutuksen arviointineuvoston perustaminen vuonna 2003 ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen vuonna 2014 ovat olleet yrityksiä vastata näihin haasteisiin.

Janne Varjo ja Hannu Simola keskustelevat uutuusteoksesta Jyväskylän kirjamesujen Aristoteles-lavalla la 12.3. klo 11.30–11.55. Varjoa ja Simolaa haastattelee Simo Juva.

Janne Varjo, Hannu Simola & Risto Rinne: Arvioida ja hallita. Perään katsomisesta informaatio-ohjaukseen suomalaisessa koulupolitiikassa. Teos on julkaistu Suomen kasvatustieteellisen seuran Kasvatusalan tutkimuksia -sarjassa numerolla 70, 322 sivua, hinta 32 euroa + toimituskulut. Jyväskylä 2016. ISBN 978-952-5401-72-1, ISSN 1458-1094.

Tiedustelut ja tilaukset: Koulutuksen tutkimuslaitoksen asiakaspalvelu, puh. 040 805 4276, kti-asiakaspalvelu@jyu.fi tai seuran verkkokauppa, <http://shop.kasvatus.net>.

Lisätietoja:

Yliopistonlehtori Janne Varjo, Helsingin yliopiston käyttäytymistieteiden laitos, puh. 029 414 4278 / 050 318 2205, janne.varjo@helsinki.fi

Julkaisusarjan toimittaja Anna-Maija Tuuliainen, puh. 040 805 4256, anna-maija.tuuliainen@jyu.fi

Helsingin yliopiston tiedottaja Maria Peltonen, puh. 050 406 2047, maria.peltonen@helsinki.fi